

Ředitelství
oddělení mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES

Na břehu 267/1a, 190 00 Praha 9
tel.: 222860308-311, fax: 222860227
e-mail: cites@cizp.cz, www.cizp.cz

Zpráva ze zahraniční pracovní cesty

CITES Ministerial dialogue and senior officials meeting for key states concerned with the illegal trade in rhinoceros horn

Účastníci: Ing. Erik Geuss PhD. – ředitel ČIŽP

Mgr. Pavla Říhová – vedoucí odd. mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES, ČIŽP

RNDr. Ondřej Klouček – MŽP, Výkonný orgán CITES

Mgr. Lubomír Doskočil – Generální ředitelství cel

Michal Plesl – Policejní Prezídium

Místo jednání: Ženeva, Švýcarsko

Datum: 11.-14.2.2015

Účel jednání: účast na zasedání k problematice nelegálního obchodu s nosorožčími rohy svolaném Sekretariátem CITES

Časový průběh cesty:

10.2.2015 – odlet z Prahy

11.-14.2.2015 - jednání

14.2.2015 – přilet do
Prahy

Zpráva o průběhu cesty:

Ve dnech 11.2. až
12.2.2015 se uskutečnilo
v Ženevě expertní
zasedání Senior officials

meeting zástupců států, které jsou nejvíce zasaženy nelegálním obchodem s nosorožčími rohy. Zasedání bylo svoláno Sekretariátem Úmluvy CITES a pozvány byly 4 klíčové země – Jihoafrická republika, Mosambik, Česká republika a Vietnam, jako pozorovatel se zúčastnila Čína. Hlavním cílem byla diskuse o možných opatřeních, která by vedla ke zlepšení situace v ochraně nosorožců, k zefektivnění kontroly obchodu s rohy, potlačení poptávky a k ukládání adekvátních a odrazujících sankcí. Dále bylo jednáno o problémech a aktivitách jednotlivých zemích a o možnostech bilaterální, trilaterální a multilaterální spolupráce. Výstupem z expertního zasedání byl souhrn doporučení pro Ministerial Dialogue, který navazoval na

expertní zasedání a uskutečnil se dne 14.2.2015. Ministra životního prostředí ČR zastupoval na Ministerial Dialogue ředitel ČIŽP Ing. Erik Geuss PhD. Vrcholní zástupci států na tomto zasedání přijali Ministerial Statement a zavázali se k tomu, že dotčené země vyvinou patřičné úsilí k naplňování stanovených bodů a opatření.

Důležité body jednání:

Senior officials meeting

V úvodní **prezentaci Sekretariátu CITES** Ben Janse van Rensburg, vedoucí oddělení enforcementu, informoval o narůstajícím problému s nelegálním obchodem s nosorožčími rohy a s pytlacením volně žijících nosorožců. Nárůst pytlacení je enormní v důsledku zvýšené poptávky po rozích. Počty upytlačených nosorožců v JAR:

- 2007 – 13 nosorožců
- 2008 – 83 nosorožců
- 2009 – 122 nosorožců
- 2010 – 330 nosorožců
- 2011 – 448 nosorožců
- 2012 – 668 nosorožců
- 2013 – 1004 nosorožců
- 2014 – 1215 nosorožců....

Nelegální obchod s nosorožčími rohy je jedním z nejvíce strukturovaných kriminálních aktivit a je předmětem zájmu organizovaného zločinu. Jedná se o globální problém, který nemůže vyřešit jedna organizace či jedna země. Úmluva CITES reagovala na tento nárůst nelegálních aktivit přijetím konkrétních opatření a to jednak ve formě rozhodnutí 16. konference členských států Úmluvy CITES, dále pak doporučením 65. zasedání Stálého výboru CITES, a v neposlední řadě také strategií přijatou v rámci Rhinoceros Enforcement Task Force. Konkrétní úkoly (tzv. Actions) jsou určeny buď pro všechny členské státy Úmluvy CITES (např. jakýkoliv záchyt nosorožčích rohů dát na vědomí zemi původu, zemi tranzitu a zemi určení) nebo pouze pro klíčové státy, kterými jsou JAR, Vietnam, Mosambik a Česká republika (např. spolupracovat na bilaterální nebo trilaterální úrovni v oblasti kontroly loveckých trofejí). Klíčové státy řadu úkolů již splnily nebo plní průběžně, situace se však bohužel příliš nelepší. Dále jsou v rámci International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC – členy konsorcia jsou Sekretariát Úmluvy CITES, Interpol, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, Světová banka a Světová celní organizace) pořádány různé vzdělávací akce, jako např. workshopy zaměřené na omezení legalizace výnosů z trestné činnosti, která úzce souvisí s kriminalitou v oblasti CITES. Ben van Rensburg upozornil, že hlavními pilíři enforcementu (prosazování práva) jsou legislativa, kvalitní a zkušený personál, pátrání a vyšetřování, dobře zrealizované operace, soudní proces, spolupráce na národní a mezinárodní úrovni, osvěta a rovněž i programy k redukci poptávky.

Prezentace České republiky byla rozdělena na 2. části. V první části Pavla Říhová informovala o záchytech nosorožčích rohů v ČR a o vyšetřování těchto případů. Upozorněno bylo na zneužívání loveckých trofejí nosorožců dovážených z JAR do EU jako zdroje rohů pro černý trh. Nelegální obchod s rohy v ČR souvisí především s aktivitami vietnamské komunity, která je v ČR velmi početná. Ve druhé části české

prezentace Ondřej Klouček informoval o zpřísnění legislativy EU v oblasti loveckých trofejí, které bylo přijato mimo jiné i v důsledku českých kauz. Dále byl zmíněn návrh ČR, aby celá EU zaujala společný postoj a nevydávala dovozní povolení CITES pro nosorožčí rohy, a rovněž osvětová kampaň Burn Horns Save Rhinos k pálení nosorožčích rohů, které proběhlo v ZOO Dvůr Králové v září loňského roku.

Zástupce **Mosambiku** Jeronimo Filimone Mombe informoval ve své prezentaci o nové legislativě z roku 2013, která mj. zavedla velmi přísné tresty pro osoby zapojené do kriminality v životním prostředí. Mosambik vytvořil dle doporučení Interpolu (doporučení na vytváření společných meziresortních útvarů NEST viz dále) jednotku Natural Resources Protection Task Force, která zahrnuje policii a pracovníky ochrany přírody. Jednotka spadá pod ministerstvo vnitra, nicméně na její organizaci se podílí i ministerstvo zemědělství a životního prostředí. V roce 2014 bylo v rámci Celní a daňové správy vytvořeno speciální oddělení zabývající se problematikou CITES. V loňském roce bylo vyškoleno 124 celníků pro oblast CITES a nasazeno na všech vstupních/výstupních místech Mosambiku. Zástupce Mosambiku prezentoval rovněž několik významných záchytů nosorožčích rohů, mj. v období 2012-2014 zadrželi 9 cizinců vietnamské národnosti při pašování nosorožčích rohů. Kapacity pro boj s nelegálním obchodem v oblasti CITES by měly být i nadále posilovány, např. formou nasazení dronů a využití služebních psů pro vyhledávání exemplářů CITES, kterými Mosambik dosud nedisponuje. Zástupce Mosambiku v této souvislosti požádal o prověření možnosti spolupráce s ČR při výcviku služebních psů ve Výcvikovém zařízení služební kynologie Celní správy ČR v Heřmanicích, které má statut Světové celní organizace.

Hlavním problémem zůstává spojení jihoafrického Krugerova národního parku s mosambickým parkem Limpopo (projekt na rozvoj tohoto velkoplošného území za cca 1 mil. euro pro roky 2014-2018), čímž de facto padly hranice mezi oběma státy. Krugerův park má největší populaci nosorožců v JAR a také se tam nejvíce pytláčí. Přes otevřenou hranici pronikají pytláci z Mosambiku, kteří nosorožce zabíjí. Pytláci jsou financováni Vietnamci, kteří žijí či pracují v Mosambiku či JAR. Jihoafričtí rangeri bohužel dle národní legislativy pytláky nemohou pronásledovat na území Mosambiku a ti často unikají. Z Mosambiku jsou poté rohy pašovány dále. Mosambik se snaží situaci zlepšit, mimo jiné byla založena Intensive Protection Zone jako buffer zóna v okolí parku Limpopo. Z parku bylo vystěhováno cca 460 rodin místních obyvatel.

Zástupkyně **Jihoafrické republiky** Frances Craigie uvedla ve své prezentaci, že 96% černých nosorožců a 99% bílých nosorožců z celosvětové populace žije v JAR, celkem je to cca 21 000 nosorožců. Pytláčení bohužel stále narůstá – vzhledem k celkovému počtu bylo v roce 2012 upytlačeno 2.92%, v roce 2013 již 4.07%, v roce 2014 pak už 5% nosorožčí populace. V roce 2014 se jednalo o 1215 upytlačených nosorožců, z toho 827 v Krugerově NP. JAR má vytvořenu Anti-Poaching Strategy, v rámci níž se snaží o efektivnější enforcement. V Krugerově NP působí speciální soud vyčleněný pouze pro případy pytláčení, kterých je každý týden několik. Na místě působí speciální státní zástupce a soudce, kteří soudí cca 3 případy týdně. Pro účely kvalitnějšího soudního procesu mají zpracován manuál Guideline for Wildlife Prosecutors. V Krugeru jsou již také nasazeny pozorovací drony.

V rámci Celní správy JAR existuje výcvikový program Nedovolené mezinárodní přeshraniční přepravy ohrožených druhů, a v rámci tohoto programu odstartoval pilotní projekt rozšíření jednotky vyhledávacích služebních psů Dog Detector Unit Expansion Project. V souladu s příslušnou legislativou je za porušení předpisů v oblasti druhové ochrany možné uložit sankce ve výši 10 miliónů jihoafrických randů (cca 20 mil Kč) nebo 10 let odnětí svobody nebo oba tresty současně příp. pokutu ve výši trojnásobku komerční hodnoty ohroženého druhu. V roce 2012 bylo odsouzeno pro porušení předpisů v oblasti druhové ochrany 26 osob (z toho 6 Vietnamců, 2 Mosambičané a 1 Thajec), v roce 2013 bylo odsouzeno 70 osob (z toho 18 Mosambičanů, 4 Vietnamci, 3 Číňané) a v roce 2014 bylo odsouzeno 85 osob (z toho 20 Mosambičanů, 3 Vietnamci a 2 Zimbabwané).

V červenci 2013 byl přijat National Environment Management Statement Act, který by měl omezit zneužívání povolení pro lov na trofeje. Zároveň byla vytvořena CITES Rhino Task Force Strategy. Bohužel stále je velkým problémem nedostatek vyšetřování v mezinárodním měřítku a nesdílení informací mezi jednotlivými zeměmi. JAR proto hodlá uzavřít dohody o spolupráci s klíčovými zeměmi, které se podílí na obchodu s nosorožčími rohy. Dohody o spolupráci:

- s Vietnamem uzavřena dohoda v roce 2012
- s Čínou podepsána 2013
- s Mosambikem podepsána 2014
- s Laosem, Thajskem, Keňou dohody čekají na podpis
- s Kambodžou je podepsání plánováno na 8.4.2015 v JAR
- s Tanzánií a Botswanou jsou dohody v přípravě.

V současné době je pro JAR nejdůležitější připravit a **uzavřít dohodu s ČR** a s USA. JAR proto na zasedání nabídla ČR uzavření vzájemného **Memorandum of Understanding** a zároveň nabídla oficiální pozvání zástupců ČR na studijní návštěvu JAR za účelem přípravy memoranda, prohloubení vzájemných vztahů, seznámení se se situací v JAR, se systémem udělování povolení a kontroly nosorožčích populací a subjektů chovajících či lovících nosorožce. Dále by předmětem studijní návštěvy měla být i návštěva pracoviště DNA databáze RHODIS na Universitě v Pretorii za účelem detailnějšího proškolení v DNA analýzách a nastavení vzájemné výměny vzorků a dat (např. zasílání pouze již zanalyzovaných DNA profilů, nikoli celých vzorků, což je jednodušší a levnější).

JAR nově zavedla centrální databázi loveckých licencí a CITES povolení, v níž by měla být vložena data od r. 2009, takže v současné době již by mělo být podstatně jednodušší a rychlejší získat potřebná data. Dříve byly informace pracně získávány z 9 regionálních provincií, jednalo se o značně pomalý a nespolehlivý proces. Hlavním důvodem k vytvoření centrální databáze byly potíže s vyhledáváním dat, které po JAR požadovala ČR.

Zástupce **Vietnamu** Quang Tung Do informoval ve své prezentaci o novele trestního zákona, který má nyní mnohem přísnější sankce pro kriminální činy v oblasti životního prostředí než dříve. Vietnam vytvořil Národní řídicí výbor pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy pod vedením ministerstva zemědělství a rozvoje venkova. Členem výboru je policie, celní správa, armáda, lesní správa, orgány dozoru nad trhem, nejvyšší soud, nejvyšší státní zastupitelství a Interpol. Tento výbor připravuje mj. National Programme on Controlling Illegal Trade in wildlife na období 2015-2020. Celní orgány na všech kontrolních stanovištích by měly věnovat pozornost nelegální přepravě ohrožených druhů. U cestujících z „ožehavých“ destinací (Mosambik, Qatar, JAR, ČR) probíhají dvojité screeningové procedury. V roce 2013 bylo zaznamenáno 8 případů nelegální přepravy nosorožčích rohů, v roce 2014 to byly 3 případy (např. dne 6.1.2013 bylo zadrženo 9 kusů rohů (16,3 kg) při cestě z Mosambiku přes Paříž do Vietnamu, dne 4.5.2013 zadrženy 2 rohy (7,3 kg) při cestě z Mosambiku přes Doha do Vietnamu, dne 10.6.2013 zadrženo 10 kusů (6,9 kg) při cestě z Mosambiku přes Doha do Vietnamu, dne 10.5.2014 5 kusů rohů z Mosambiku přes Doha do Vietnamu). Pouze 3 případy se však dostaly k soudu.

Bohužel však prezentace Vietnamu působila velmi formálně a nadneseně, v některých oblastech až nepravdivě. Jediné záchyty nosorožčích rohů má Vietnam na vstupním letišti – 2013 - 8 případů, v roce 2014 pak 3 případy – na základě těchto čísel dedukují, že nelegální obchod ubývá, protože se snížil o 60% !!! Na dotaz účastníků zasedání týkající se vnitřního trhu zástupce Vietnamu odpověděl, že od r. 2011 neměli žádný případ záchytu nosorožčích rohů na vnitřním trhu, přestože prý provádí pravidelné kontroly, takže nosorožčí rohy ve Vietnamu prodávány nejsou! To je v naprostém rozporu se zjištěním nevládních organizací a novinářů, kteří zaznamenávají zcela veřejný prodej nosorožčích rohů na mnoha místech Vietnamu a dokonce udávají, že předmětná místa byla hlášena státním orgánům a nic se nestalo. Dále zástupce Vietnamu prezentoval vietnamský Demand Reduction Programme, který je však prováděn poněkud zastaralým způsobem – cílem kampaně jsou ženy, děti, vědci, zdravotníci a studenti. Kampaň byla placena nevládní organizací Human Society a spočívala v plakátech na autobusech, letištích, v obchodních domech a na billboardech. Nebyla použita žádná vlivná ani slavná osobnost a celkově kampaň působí dosti nepřesvědčivě. Vietnam však prezentoval jako pozitivní výstup, že poptávka po rozích údajně po této kampani klesla ve Vietnamu ze 4% obyvatelstva, které chce koupit nosorožčí roh, na pouhých 2%..... Jedná se bohužel opět o zcela nevěrohodná čísla. Na dotaz jak toto bylo zjišťováno a kolika obyvatel se dotazovali, zástupce Vietnamu neodpověděl. Celkově Vietnam popírá, že by měl problém s nelegálním obchodem z nosorožčími rohy a udává, že hlavním trhem je naopak Čína (není třeba zdůrazňovat, že Čína tvrdí opak...).

Zástupkyně Číny p. Liuying Yang prezentovala práci čínských celních orgánů v oblasti CITES. Čínskými vstupními místy projde denně 9 milionů tun zboží v cargo zásilkách, 1 800 000 pasažérů a 900 000 poštovních balíků a zásilek. Za posledních 10 let bylo celníky odhaleno 1200 případů wildlife (všechny případy jsou předávány soudům), zatčeno bylo 1850 osob a

došlo k 700 odsouzením. K základním metodám detekce patří využívání velkokapacitních RTG zařízení, informace a analýza rizik (70 % záchytů je pomocí analýzy rizik), dále pak využívání sledovaných zásilek a vyhledávacích služebních psů (5 vycvičených psů na CITES působících na mezinárodních letištích). V posledních pěti letech čínská celní správa odhalila 36 případů pašování nosorožčích rohů (celkem 189 kg), zejména v rámci cestovního styku na letištích. Rohy většinou pocházely z Francie, JAR, Vietnamu, Nigérie a Hongkongu. Zajímavý byl např. případ cargo zásilky drcených mušlí z Mosambiku, kde bylo ukryto 7 nosorožčích rohů. Pachatel byl odsouzen ke 13 letům vězení, pokutě 667 000 jüanů a konfiskaci majetku.

Čínská vláda vydala několik speciálních zákonů v oblasti ochrany ohrožených druhů jako je lesnický zákon, celní zákon, trestní zákon a nařízení na dovoz a vývoz ohrožených druhů zvířat a rostlin. V rámci trestního zákona jsou pro pašování exemplářů CITES stanoveny přísné tresty, které vychází z hodnoty pašovaného zboží, např. při hodnotě zboží 100-200 tisíc čínských jüanů je sankce do 5 let odnětí svobody a pokuta, při zboží za 200 tisíc-1 milion jüanů je sankce 5-10 let a pokuta, a nad 1 milion jüanů (cca 4 mil Kč) je možná sankce až doživotí a propadnutí

majetku. Čína má od roku 2011 vytvořenu **CITES Enforcement Coordination Group**, v níž působí celní správa, policie, lesní správa, inspekce životního prostředí, rybářská správa a pobřežní stráž. Účelem této skupiny je efektivnější potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy.

V následné diskusi zazněla v plénu několikrát teze, že boj proti nelegálnímu obchodu s chráněnými ohroženými druhy není jen o ochraně nosorožců a jiných druhů, ale je úzce propojen s bojem proti korupci, praní špinavých peněz a terorismu. Islamistické teroristické skupiny v Africe jsou zapojeny do pytláctví a do nelegálního obchodu se slonovinou a nosorožčími rohy. Kly a rohy jsou velmi snadno dostupným zdrojem, který se dá velmi dobře zhodnotit a prodat. Zisky určitých teroristických skupiny (např. Al Shabaah) plynou z nemalé části z obchodu se slonovinou a rohy. Tím, že se příslušná instituce (policie, celní orgány a další kontrolní a zpravodajské služby) bude věnovat kriminalitě v oblasti druhové ochrany, teroristické skupiny se nebudou tak snadno dostávat ke zdrojům peněz.

Dále se účastníci expertního zasedání rozdělili do dvou skupin, kde byly diskutovány dva hlavní okruhy:

1. skupina – **Zlepšení komunikace** – účastníci diskutovali o následujících bodech:

- pověřené kontaktní osoby (Focal points) – je potřeba propojit National Rhino Focal points, CITES Focal Points s NCB Interpolu v jednotlivých klíčových státech, mezi státy a mezi Sekretariátem CITES
- lepší zapojení národních NCB do komunikace a sdílení informací
- žádosti o mezinárodní právní pomoc – nejsou příliš efektivní, protože jsou pomalé, je tedy nutné jejich užívání zlepšit
- dohody o spolupráci (MoU) – konkrétní prvky spolupráce je vhodné zakomponovat do příslušných MoU mezi jednotlivými státy.
- hlášení záchytů – je potřeba zvýšit koordinaci hlášení záchytů nosorožčích rohů na národní a mezinárodní úrovni
- lovecké skupiny – databáze JAR o lovcích může poskytnout příležitost identifikovat současné trendy v oblasti loveckých trofejí
- zasílání DNA vzorků do JAR do databáze RHODIS
- využívání různých typů Interpol notice.

2. skupina – **Posilování kapacit** - účastníci diskutovali o následujících bodech:

- sdílení a analýza informací – identifikovat centrální místo, kde by byly shromažďovány a analyzovány informace. Výstupy z těchto analýz by měly být zasílány kontrolním a vyšetřovacím orgánům všech dotčených států.
- posílení vyšetřování - budování dostatečných vyšetřovacích kapacit na národní i mezinárodní úrovni se zaměřením na to, jak nakládat s důkazy a informacemi.
- zvýšení informovanosti státních zástupců a soudců – různé typy dostupných manuálů (např. ICCWC Toolkit), zapojení Eurojustu, školení justice, možnosti standardizace trestů
- opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti – vzhledem k tomu, že se jedná o mezinárodní organizovanou kriminální činnost, je nutné posilovat kontroly a vyšetřování i v oblasti praní špinavých peněz.
- specifické detekční nástroje - např. vyhledávací služební psi

- legislativa – jak zvýšit efektivitu enforcementu a stimulovat politickou podporu
- známé trasy nelegálního obchodu.

Druhý den pokračoval prezentacemi zástupce Interpolu, zástupce Světové celní organizace, zástupce Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu ad.

Zástupce **Interpolu** holandský policista Cees Van Duijn zdůraznil, že dle resoluce Interpolu z roku 2010 je enviro-crime považována za závažnou formu kriminality. V této resoluci byl také poprvé doporučen členským státům **koncept NEST tj. zakládání společných jednotek policie, celní správy, institucí životního prostředí** za účelem efektivnějšího šetření případů a sdílení kompetencí. Totéž hodnocení závažnosti a doporučení NEST jednotek zopakovala i resoluce Interpolu z roku 2014. Cees Van Duijn uvedl, že tyto resoluce by měly být známy všem NCB a rovněž národním policiím a bylo by vhodné je použít jako jeden z argumentů pro iniciování změny přístupu k environmentální a wildlife kriminalitě v členských zemích. Interpol je si vědom, že některé státy stále nepřikládají environmentální kriminalitě takovou váhu, jaká je třeba, a její závažnost podceňují. Cees Van Duijn ujistil, že ze strany Interpolu bude zesilován tlak na to, aby tento postoj byl co nejdříve změněn. Lze bohužel konstatovat, že ČR stále patří ke zmíněnému typu zemí a enviro-kriminalita je u nás silně podceňována. Založení jednotky dle konceptu NEST se nesetkalo v ČR s pozitivní odezvou, Policie ČR dokonce ani doposud nemá specializovanou jednotku na enviro-kriminalitu. Tím se ocitáme hluboce za ostatními státy (NEST již vytvořil např. i Mosambik) a srovnání se složkami policie v jiných zemích (viz dále např. Nizozemí) vyznívá pro ČR velmi negativně.

Zástupce Interpolu dále uvedl, že ze strany Sekretariátu Interpolu v Lyonu bude znovu požadováno, aby NCB umožnily přístup do **systému Interpolu I-24/7** nejen policistům, ale i pověřeným osobám z enviro-institucí. Zdůraznil, že již v současné době mohou tento komunikační nástroj využívat i nepolicejní instituce a orgány, nicméně přístup musí být zaveden přes národní NCB, které velmi často tyto žádosti odmítají.

Cees Van Duijn v následné diskusi popisoval i nastavení a **strukturu policie Nizozemí** v oblasti životního prostředí. Holandská policie má 60 000 policistů, z toho je 20 000 vyšetřovatelů. **460 vyšetřovatelů** je plně vyčleněno na problematiku životního prostředí – cca 35-40 v každém regionu (10 regionů), 50 vyšetřovatelů pak tvoří National Environmental Unit –

jednotku s celonárodní působností, která se zároveň zabývá i mezinárodními případy. 20 vyšetřovatelů pak má v náplni práce koordinaci, legislativu, Interpol a Europol. Tato struktura se vyvíjela v Nizozemí cca 20 let a policie se potýkala s mnoha problémy při jejím zavádění, především s neochotou starších a konzervativních policistů a nadřazených měnit navykklé metody práce. Změna přišla s mladším a osvětenějším vedením, které na problematiku životního prostředí nabralo mladé policisty s modernějšími názory, přikázalo více se zaměřit na vyšetřování závažnějších kauz než na jednoduché případy, poskytlo vyšetřovatelům zpětnou vazbu a náležité ohodnocení. Výsledky se dostavily poměrně rychle a struktura se stabilizovala, nyní funguje zcela bez problémů. Švédská policistka Pia Jonsson, která v současnosti pracuje na Sekretariátu CITES, uvedla, že i švédská policie prošla podobným procesem a má specializovanou jednotku s celonárodní působností, která se zabývá vyšetřováním enviro-crime. Není tak početná jako zmíněná holandská, jedná se pouze o několik desítek policistů.

Co se týče nosorožčích kauz Cees Van Duijn uvedl, že vyšetřování celého obchodního řetězce, kvalitní mezinárodní spolupráce a komplexní analýza případů jsou zcela nepostradatelné pro lepší efektivitu enforcementu. Interpol v současné době vede projekt Infra Tera (tým cca 15 lidí), který je zaměřen na odhalování klíčových osob z úrovně 3 a 4 obchodního řetězce wildlife crime. Proběhly workshopy v Lyonu, Buenos Aires, Abidjanu, Jakarta a Nairobi, které měly zvýšit povědomí policejních a enforcement složek o tomto typu šetření. Dalším Interpol projektem je Waylay zaměřený na kontrolované doručování wildlife zásilek. V rámci tohoto projektu proběhne školicí workshop na konci března v Praze, jehož se za ČR zúčastní pracovníci Celní správy a ČIŽP.

Van Duijn dále zdůraznil i potřebu dotažení soudních procesů, lepší vzdělanost justice v problematice a zvýšení sankcí. International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICCWC) má zpracován materiál Guideline for Prosecutors, který je k dispozici. Doporučil i cílenější zaměření na toky peněz s upozorněním, že vietnamské skupiny obvykle nepoužívají bankovní převody. Interpol doporučuje, aby v jednotkách NEST byli finanční analytici, kteří umí sledovat případné toky peněz. Van Duijn uvedl, že např. v Holandsku ročně prostřednictvím neregistrovaných převodů peněz (under-banking) projde až 18 miliard euro, existují přímo kurýři na peníze (cash couriers). V této oblasti jsou velmi efektivním nástrojem detekční psi vycvičení na hledání hotovosti. Dále doporučil více pracovat s informátory a naučit veřejnost, aby si více všímala signálů wildlife crime

Daniel Moell – zástupce **World Customs Organization** – hovořil o celním systému CEN (Customs Enforcement Network) a CENcomm, což je zabezpečený komunikační systém, který je používán např. pro výměnu informací během operací (např. Cobra I a II). Jedná se o podstatně operativnější a efektivnější systém, než je komunikace prostřednictvím Interpolu, neboť informace lze posílat individuálně přímo nebo prostřednictvím nastavených skupin, nikoli prostřednictvím NCB.

Jorge Rios, zástupce **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)**, zmínil, že Spojené národy považují wildlife crime a obchod se dřevem za jednu z nejzávažnějších kriminalit. V současné době proto probíhá Global Programme for Combating Wildlife and Forest Crime. P. Rios hovořil o informačním portálu Sherlock (Sharing Electronic Resources and Laws against Organized Crime), o možnosti využívat UNODC-WCO Container Control Programme (CCP) a účastnit se Anti-Money Laundering workshopů.

Následovaly prezentace klíčových států o jednotlivých případových studiích. Pavla Říhová za ČR prezentovala zkušenosti z kontrol prováděných ČIŽP u držitelů loveckých trofejí-nosorožčích rohů (z celkového počtu 57 českých lovců (od roku 2009) pouze 8 lovců bylo schopno předložit rohy ke kontrole), JAR prezentovala zkušenosti z uzavírání memorand o porozumění a o přeshraniční spolupráci, Vietnam prezentoval osvětovou kampaň zaměřenou na

snížení používání nosorožčího rohu jako medicíny, Mosambik prezentoval vytvoření Akčního plánu na nosorožce (mj. vytvořili zvláštní Task Force na nosorožce).

Yuan Liu ze Sekretariátu CITES v detailu hovořil o moderním vedení osvětových kampaní a programů na omezení poptávky. Tyto nástroje jsou velmi efektivním doplňkem enforcementu a v současné době se jeví jako velmi důležitý nástroj boje proti nelegálnímu obchodu. Teze vychází z toho, že poptávka po zboží zůstane, i když je obchod zakázán či silně postihován. Je proto třeba pracovat i s veřejností a konzumenty, aby se našlo dlouhodobější stabilní řešení. Je důležité nejprve odhalit motivaci lidí, zjistit proč určité věci dělají a poté s těmito informacemi pracovat (např. slonovina je dnes vnímána jako investice, což je změna oproti dřívějšímu). Hovořil o možnostech velmi specifických cílených kampaní i kampaní masových, zmínil nutnost přizpůsobit náplň a provedení dané zemi a orientovat se na ověřitelné výsledky. Zdůraznil, že pro kontrolní složky je velmi obtížné pracovat, pokud existuje legální i nelegální trh (white, grey and black market), rozlišování původu zboží je pak složité až nemožné. Uvedl, že např. v Číně, když v roce 1993 zakázali zákonem používání nosorožčích rohů a tygřích kostí pro tradiční medicínu, rázem byla kontrola podstatně snadnější, než když se muselo řešit, odkud rohy či kosti v medicíně pocházely. Po zavedení těchto opatření TCM s rohy nosorožce téměř zmizela z trhu, bohužel však také uvedl, že v současné době poptávka po této medicíně znovu roste, což ukazuje jak trh s wildlife může být proměnlivý. Dynamiku a složité fungování trhů ukazuje i situace se slonovinou v Číně – v roce 2014 nastal pokles případů zabavení slonoviny v Číně (o 70%), prodeje řezb v licencovaných továrnách rovněž klesly o 70%, čímž by se na 1. pohled dalo říci, že poptávka po slonovině v Číně tedy poklesla. Jenže pytláčení slonů zůstalo na úrovni z roku 2013 a ještě se zvyšuje, poptávka tedy nemohla klesnout - kam ale ta nelegální slonovina putuje? Yuan Liu uvedl, že jednoduché závěry nejsou vždy tím nejvhodnějším postupem a celý problém nelegálního trhu s wildlife je daleko složitější než se zdá.

V další části zasedání byly diskutovány konkrétní návrhy doporučení, které jsou následně výstupem tohoto expertního zasedání, a o tyto výstupy se opírá i ministerské prohlášení (Ministerial Statement). Diskuse probíhala nejprve ve dvou menších skupinách a následně v plénu.

Finálním výsledkem zasedání jsou „**Doporučení cílených krátkodobých a střednědobých aktivit za účelem dalšího posilování mezinárodní spolupráce**“ (kompletní znění viz. příloha):

Krátkodobé akce, které mají být implementovány ihned:

- odběr vzorků pro DNA analýzu ze zadržených nosorožčích rohů do 45 dnů od záchytu.
- sdílení DNA profilů s relevantními kontaktními osobami a institucemi v zemích původu, transitu a finální destinace
- implementace UNODC-WCO Container Control Programme a ICCWC Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit

- žádost na ICCWC o školení týkající se anti-money laundering aktivit

Střednědobé akce, které mají být implementovány do 6 měsíců:

- vytvořit Standard Operating Procedure tj. standardní protokol o hlášení záchytů nosorožčích rohů – úkol bude veden ČR za asistence JAR
- sdílení informací o klíčových trasách a metodách pašování prostřednictvím národních kontaktních míst pro nosorožce a/nebo relevantních národních kompetentních orgánů.
- vytvořit standardní protokol pro sběr vzorků nosorožců a jejich analýzu, předávání vzorků do RHODIS pomocí DNA profilů – úkol bude veden JAR
- vytvořit v rámci CENcomm uzavřenou uživatelskou skupinu pro národní kontaktní místa pro nosorožce a/nebo relevantní národní kompetentní orgány
- Kde je to možné, každá země identifikuje uprchlíky zapojené do nelegálního obchodu s nosorožčími rohy a nahlásí je Interpolu.
- směřovat národní NCB, aby poskytly přístup do globální databáze a komunikačního systému I-24/7 národním kontaktním osobám pro nosorožce a relevantním národním orgánům kompetentním v oblasti wildlife crime
- angažovat obchodní sektor, zejména přepravní průmysl (letecké společnosti, kurýrní služby a přepravní společnosti), tak aby byla zvýšena povědomost a informovanost o kriminalitě s nosorožčími rohy, a aby obchodní sektor podpořil zákroky proti této kriminalitě.
- zavést intenzivnější školení a spolupráci mezi enforcement složkami a státními zástupci.
- zvýšit povědomí o závažnosti případů týkajících se nosorožců v justici a vyvinout úsilí o ukládání náležitých odrazujících sankcí v těchto případech.

Střednědobé akce, které mají být implementovány do 12-18 měsíců:

- Provést společnou operaci mezi klíčovými státy, podporovanou ICCWC partnery, zaměřenou na známé trasy pašování nosorožčích rohů.
- zpracovat Standard Operating Procedure a akce do dohod o spolupráci mezi jednotlivými zeměmi
- Podporovat pracovní návštěvy mezi klíčovými státy za účelem zvýšení porozumění a sdílení zkušeností.
- posílit existující anti-korupční opatření a možnosti školení.

Po zasedání expertů proběhlo v sobotu 14.2. 2015 setkání ministrů **The Ministerial Dialogue**, jehož se zúčastnili vysocí představitelé dotčených států (ČR, JAR, Mosambiku a Vietnamu) a přijali ministerské prohlášení The Ministerial Statement viz. příloha. Za ČR se z pověření ministra životního prostředí zasedání zúčastnil Ing. Erik Geuss PhD., ředitel České inspekce životního prostředí. Úvodní řeč pronesl John Scanlon, Generální tajemník Úmluvy CITES. Následovaly projevy jednotlivých zástupců států.

Ministři či jejich pověřeni zástupci svým prohlášením poté přijali doporučení expertního zasedání a zavázali se vyvinout úsilí o implementaci dotčených opatření ve svých zemích. Závěrem ministryně životního prostředí Jihoafrické republiky Hon. Edna Molewa přijala vyznamenání Sekretariátu CITES (Certificate of Commendation) pro Jihoafrickou republiku za realizaci Operace Whisper.

Závěr a úkoly pro ČR:

Předmětné zasedání bylo zcela ojedinělé a bylo svoláno Sekretariátem CITES v reakci na neustále se zhoršující situaci s pytláčením nosorožců a nelegálním obchodem s jejich rohy, kterou se stále nedaří zvládnout. Výstupem z jednání expertů a ze zasedání ministrů a vysokých představitelů zúčastněných zemí vyplynuly určité závazky, které by následně měly být v daných zemích implementovány. Je velmi důležité, aby státní správa ČR vyvinula co největší úsilí, aby tyto závazky byly naplněny. Navrhovaná opatření se však netýkají pouze resortu životního prostředí, proto by bylo vhodné, aby Ministerstvo životního prostředí (resp. ministr životního prostředí) oficiálním dopisem informovalo o výsledcích jednání další resorty a instituce a požádalo je o spolupráci při naplňování požadovaných bodů. Jedná se především o Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo financí, Celní správu a Policii ČR. Dále doporučujeme začít pracovat na přípravě dohody o spolupráci (Memorandum of Understanding) s Jihoafrickou republikou.

Zpráva bude poskytnuta MŽP, CS, AOPK, MV, VSZ a PČR.

Zpracovala: Mgr. Pavla Říhová

Zprávu schválil: